
Verlaagde Verwachtingen

FELIX COPERUS

Den Haag, 2020-06

Het nut van verwachtingen

Wanneer een kind wordt gediagnosticeerd met een ontwikkelingsstoornis wordt er vaak ook meteen een waarschuwing bij meegegeven: *"Zorg er voor dat deze diagnose niet als excuus gebruikt gaat worden"*.

Groeien als een persoon is altijd lastig. Alexis Carrel zei niet voor niets: *"Man cannot remake himself without suffering, for he is both the marble and the sculptor."* En zoals wellicht ook bekend is schuwen mensen vaak weg van zaken die moeite kosten of pijnlijk zijn. Daarvoor is het voor eenieder, en kinderen in het bijzonder, zo belangrijk dat er bepaalde verwachtingen worden geschept. De verwachting dat er een bepaald niveau bereikt wordt, en de verwachting dat men in zekere mate proactief is om deze te bereiken. Men moet namelijk worden overtuigd zelfbeschikking te ontwikkelen, en niet in de gewoonte te komen om door middel van stokstraf en beloning zich voort te laten rommelen.

Hoe verleidelijk is het voor een kind, die minder makkelijk meekomt met de rest, en zichzelf zeer waarschijnlijk minderwaardig voelt vergeleken met de rest, om de schuld bij de aandoening te leggen? Het zou geen foute redenering zijn om te stellen dat de lat voor jou hoger ligt dan de rest, of beter gezegd dat je vanaf een lager punt dezelfde hoogte moet kunnen bereiken.

Dit is niet alleen een valkuil voor het kind zelf, maar ook voor de ouders. Het begrip voor waarom het meer tijd en energie kost voor een kind om te groeien kan zich snel vertalen tot het idee dat het kind gewoon tot minder in staat is. De lat moet dus zagezegd niet alleen verlaagd worden voor het kind, omdat dat 'eerlijker' is, de verwachting is er ook niet dat het kind die hoogte enigzins tijdig gaat bereiken. Het kind is dan driedubbel geraakt: In

plaats van alleen een ontwikkelingsstoornis te hebben, ervaart het kind ook minder druk om te groeien van de ouders. Het kind heeft minder vertrouwen in zichzelf, en kan uitdagingen naast zich neerleggen wanneer ze te lastig worden, om vervolgens de stoornis de schuld te geven in plaats van zichzelf.

Het begrip van de reden van een achterstand moet dus gebruikt worden om de ouders en het kind te bewapenen. Zij moeten doorhebben dat er van hen extra inzet wordt verwacht om het kind op hetzelfde niveau te krijgen als de andere kinderen. Anderzijds verlegt het de druk bij het kind: van schaamte dat het niet mee kan komen, naar het begrip dat het hoger moet springen en dus noodzakelijk meer moet oefenen. Hierbij wordt er dus meer inzet verwacht van het kind, maar ontvangt deze ook meer lof wanneer het lukt. Maar zoals eerder gezegd komt het vaak voor dat juist door het begrip van de achterstand de lat verlaagd wordt, en dus ook de inzet van de ouders afneemt terwijl het juist zou moeten toenemen.

Er wordt dan een raar spelletje gespeeld. Het begrip verwordt wel bewapening; niet als versterking van het kind, maar als bescherming van het kind. Enerzijds wordt gezegd: *"Het kind is niet dom, het heeft een stoornis"*. Het is niet vrijwillig, en zodoende is het kind dus ook vrij van schuld dat het niet kan meekomen. Anderzijds wordt de lat verlaagd, en zodoende wordt er dus minder verwacht van het kind qua einddoel. Er wordt dus eigenlijk gezegd: *"Het is niet dat hij dom is, maar het is niet zijn schuld dat hij dom is"*. In het kort gaan we dus van het begrip dat bepaalde zaken voor het kind meer moeite kosten, naar de verwachting dat het kind gewoon minder kan.

Natuurlijk zijn er ook stoornissen die zo ernstig zijn dat er inderdaad niet van het kind verwacht kan worden dat het ooit een bepaald punt zal bereiken. Alsnog geldt dan dat er veel meer te winnen valt door extra in te zetten, in plaats van je te berusten in de 'wijsheid' dat het kind gewoon minder kan. De lat blijft zagezegd op zijn plaats, er wordt dan alleen geaccepteerd dat het kind zijn levenlang bezig is met er naartoe groeien, in plaats van de hoop voortijdig op te geven, omdat de lat toch nooit behaald gaat worden. Er wordt dan stoicijs berust in het feit dat het kind wellicht nooit het doel gaat halen, maar alsnog naar dit doel toegewerkt, de ruimte open latend dat men positief verrast kan worden.

De schuld van buiten/binnen

De casus van zojuist was een goed voorbeeld waarbij het probleem duidelijk intern ligt. Het is de staat van het kind dat de oorzaak is. Zoals gezegd is het fijn om een diagnose te hebben, want dan kan men van alle schuld gewassen worden, en de pijn van zelfontwikkeling ontlopen. Maar wanneer men op deze wijze de zwakte eigen maakt zou het natuurlijk veel fijner zijn de schuld buiten zichzelf te plaatsen.

Neem als voorbeeld een volwassene met dyslexie. Hij kan het feit dat hij minder goed kan lezen natuurlijk bij zijn eigen stoornis neerleggen. Maar wellicht is het wel de schuld van het onderwijs dat hij heeft genoten. Het onderwijssysteem heeft hem niet voldoende begeleid, en het komt door het falen van dit systeem dat hij (zoveel) achterloopt. Gezien de meesten het er wel over eens zijn dat het onderwijssysteem op vele punten niet deugt, zullen velen zo'n volwassene gelijk geven. Niet alleen kan deze persoon er niks aan doen dyslexie te hebben, hij kon er ook niks aan doen dat het onderwijssysteem niet in hem geïnvesteerd heeft.

Aan de oppervlakte is dit een kleine stap. De verantwoordelijkheid voor het falen wordt nog steeds elders gelegd. Eerst was het de stoornis, nu is het de stoornis en de maatschappij. Het sluwe is echter dat de schuld nu in ieder geval deels buiten de persoon zelf ligt, en op een instituut wordt neergelegd. Een instituut dat beter had moeten weten, een instituut dat *ongelijk* is geweest in de mate van vorming van de leerlingen. Een persoon zal altijd proberen de haat tegenover zichzelf te matigen, omdat men hiermee zichzelf pijn doet. Maar als de schuld buiten de persoon ligt, weerhoudt niks een persoon ervan om de schuldige aan te klagen voor het onrecht dat hem is aangedaan, en onrecht voedt wrok.

Onrecht moet worden rechtgezet. Als het 'instituut' hem heeft benadeeld, moet het 'instituut' hem nu tegemoet komen. Wellicht moet deze persoon gecompenseerd worden.

Verwachtings-Racisme

Het voorgaande laat zich niet limiteren tot een individu; ook voor groepen geldt de kracht van verwachtingen. Het is mijn thesis dat er in onze maatschappij van bepaalde bevolkingsgroepen minder wordt verwacht, en

dat dit hen niet tegemoetkomt in hun lijden, maar dit lijden verergert en verlengt.

De verwachtingen richting deze bevolkingsgroepen zijn niet lager omdat zij vermeende interne redenen hebben om niet mee te komen, maar omdat zij, zo zegt men, door de gevestigde instituten worden tegengewerkt.¹

Ik zal allicht als eerste moeten uitleggen wat ik precies bedoel met verlaagde verwachtingen voor bepaalde bevolkingsgroepen.

Ik heb het over bevolkingsgroepen, waarvan de naam niet meer wordt genoemd in de media wanneer er een misdrijf wordt gepleegd – de etniciteit maakt immers niet uit, en is onnodig verdelend, zo zegt men. Daarentegen wordt er wel gesproken over de overrepresentatie van bepaalde bevolkingsgroepen in gevangenissen en bij politie-incidenten, en dit wordt dan aangehaald als racisme. Hierbij maakt etniciteit wél uit, want de reden dat zij in deze situatie zitten komt door hun etniciteit.

Wordt er dan beweerd dat deze mensen geen misdaden hebben begaan, of niet de oorzaak zijn dat het politiecontact geëscaleerd raakt? Nee, er wordt beweerd, enerzijds, dat zij er niks aan kunnen doen criminelere te zijn dan de rest van de bevolking, omdat ze in armoede zijn opgegroeid, in probleemwijken, en omdat hen geen kans wordt geboden door het systeem. Ze zijn trouwens ook in armoede opgegroeid vanwege de onderdrukking van het systeem. Anderzijds wordt beweerd dat de politie racistisch is en deze groepen vaker aanhoudt, waardoor er dus een grotere kans is dat het contact escaleert, en er een grotere kans is dat ze worden betrap op hun criminele activiteiten. Dit is min of meer dezelfde houding als *"Het kind is niet dom, maar het is niet zijn schuld dat hij dom is"* van de vorige sectie. Er wordt niet verwacht dat deze mensen politiecontact niet escaleren, en geen misdaden begaan. Vanwege de onrechtmatige behandeling door de politie wordt de escalatie van het politiecontact in sommige gevallen zelfs toegejuicht. Dit bedoel ik met verlaagde verwachtingen.

¹Hierover is natuurlijk discussie. Deze discussie is echter zover rechts van de *Overton-Window* dat ik dit op het moment niet onder de "huidige maatschappij" kan scharen, alhoewel de geest van deze discussie nog steeds de links-culturele mensen de stuipen op het lijf jaagt.

In het zojuist beschrevene zien we ook direct de argumentatie-carousel waarin men duizelig wordt wanneer dit onderwerp besproken wordt. Als men beweert dat deze groepen criminel zijn wordt men beticht van racisme. Als dit feit dan, met veel weerstand, toch wordt aangetoond, komt het excuus dat dit komt omdat ze onderdrukt worden. Sterker nog, het feit dat ze door *de hele maatschappij* crimineel genoemd worden is precies de oorsprong van alle ondrukking. En of we daarmee op kunnen houden.

De politie onderdrukt ze immers door ze vaker te controleren, omdat ze het idee hebben dat deze groep criminel is. Ze worden minder snel aangenomen, omdat ze als criminelen gezien worden. Deze onderdrukking houdt hen dus arm, en vastgetekend in slechte wijken, wat weer de oorzaak is van hun criminaliteit. Daarnaast horen ze ook van mensen om zich heen dat ze criminel zijn, en worden zo dus boos op het systeem, en dit drijft hen ertoe zich af te zetten tegen het systeem, aggressiever te worden richting de politie, en misdaden te gaan plegen.

Het grappige, of zielige, van deze argumentatie-carousel is dat de beschermer van deze groepen (of ze dit nou zelf zijn, of cultureel-links) continu afwisselt tussen de erkenning dat deze groep criminel is dan de gemiddelde populatie, en de morele afkeur om dit te benoemen. Dit alles, mijns inziens, om het verantwoordelijkheidsgevoel van het individu te ondermijnen. Het is niet hun schuld, en dus mag er ook geen kritiek zijn. Het luidruchtige kind mag niet op zijn vingers worden getikt, omdat het ADHD heeft.

Van ondermijning van schuld tot ondermijning van lof

Als u dacht dat de niet verder konden wegzakken in deze beerput van de ondermijning van het verantwoordelijkheidsgevoel, dan heeft u het mis.

Het is een typische uiting van een knagend ongeloof, wanneer de gelovige niet alleen zijn bericht wil verspreiden, maar ook elke logische tegenhanger wil neerhalen. Het is niet genoeg te geloven in God, de gelover in de evolutie-theorie moet demoraliseerd worden, want de gelovige voelt aan dat deze hetgeen waarin hij wil geloven tegenspreekt.

Normaliter zouden we met de vorige sectie klaar zijn. Maar de ontkenner voelt aan dat er alsnog schaamte te vinden is in het niet bereiken van de lat, ook al heeft men er alle toezegging toe. Neen, als men echt van dit knagende gevoel af wilt komen dient men ook de lof voor diegenen die de lat wel behalen onderuit te halen.

Wederom speelt hier weer begrip, of de 'erkenning van de oorsprong' een centrale rol. Neemt u bijvoorbeeld de goedgevoelers. Ik ken vele die stiekem een vage afgunst hebben tegenover vrijwilligers. Zij zeggen dan: *"De enige reden dat zij goede daden doen, is omdat ze er zelf blij van worden. Zij zijn dus niet anders dan ik. We doen allemaal wat ons goed doet voelen"*. Al het gedrag komt van een gemeenschappelijke bron, dus elke uiting hiervan is gelijkwaardig, lijkt men te zeggen. Vergetend dat iedereen eet vanwege trek en honger, maar slechts sommigen inzien dat deze drift met een goed dieet gestilt moet worden.

De ernst zit hem erin dat, omdat men goed doet vanuit een essentieel egocentrisch belang, dat hun daden in het verlengde ook slechts egocentrische daden zijn, en dus niet lovenswaardig. Als men probeert te ontsnappen aan de wens voor lof, is het dus niet genoeg om met excuses aan te komen, anderen moet alle lof ook ontnomen worden, anders is er nog steeds ongelijkheid.
2

Dit speelt zich verder uit in het concept *White Privilege*. Het is niet alleen dat bepaalde groepen achterlopen vanwege 'legitieme' redenen, de enige reden dat autochtonen/blanken/mannen de lat wél halen, is omdat zij over de lat heen worden gelicht door het systeem, of dat de lat zelfs onder hun voeten worden gelegd. Zij hoeven hier geen enkele moeite voor te doen, zo meent men. Ze hoeven soms zelfs nog geen eens aan dezelfde eisen te voldoen (in de vorm van politie controle, en sollicitatie uitnodigingen). Daarnaast bestaat dit systeem ook alleen ter gratie van de onderdrukking van de andere groepen. Het feit dat de autochtone bevolking ook arm was na de tweede wereldoorlog, en het land heeft herbouwt zonder substantiële hulp van deze groepen wordt voor de eenvoud vergeten. Ook wordt er opvallend weinig vergeleken tussen de onderdrukte bevolkingsgroepen en de

²Dit is buiten de rijkwijdte van deze essay, maar zie hoe nauw de "Body Positivity"beweging deze zelfde lijnen volgt.

arme autochtonen.³

Conclusie

Wanneer er van een populatie minder wordt verwacht, zal de interne drijfveer voor zo'n populatie om te excelleren afnemen. Daarnaast wordt er van buitenaf minder druk gezet. De narratief die bedoeld is hen te verlossen van de schande van hun falen versterkt enkel het idee dat ze minderwaardig zijn aan anderen, en niet hetzelfde niveau kunnen behalen. Dit versterkt juist weer de schande die dan alleen nog opgelost kan worden door de schuld bij het systeem te leggen.

Van individuen uit deze groep die wel de lat halen wordt gezegd dat ze uitzonderlijk zijn, dat ze boven verwachting hebben gepresteerd, dat ze desondanks alle tegenwerking toch het niveau hebben behaald die voor andere bevolkingsgroepen als normaal wordt beschouwd. Dit denkbeeld leeft in zowel mensen binnen de groep, als mensen buiten de groep.⁴

Het feit dat dit voor andere groepen normaal is, is niet omdat zij beter zijn, zo meent men, maar omdat zij dusdanig geholpen worden dat de lat behalen eigenlijk geen prestatie is. Deze stap van het neerhalen van zij die lof verdienen is noodzakelijk om lof volledig uit de vergelijking te verwijderen. Hier wordt voor gekozen, bewust of onbewust, in plaats van de groepen die de lat niet halen aan te moedigen deze wel te halen.

Velen aan de linkse kant zien in het voorgaande niks verkeers. Ze missen echter dat deze hele narratief het gevoel van onrechtvaardigheid tot gevaarlijke proporties opkweekt. De wrok die hier uit voorkomt mengt zich met een aantal andere nare bij-effecten. Ten eerste heeft men geen vertrouwen meer in het eigen kunnen. Ten tweede is er van zowel binnen als buiten de groep geen (of tenminste minder) verwachting dat men iets bereikt.

³Aan de kant van de man/vrouw scheiding worden de mannen in zware beroepen zoals het leger, vuilnismannen, en bouwvakkers vergeten, en richt men zich liever op de topfuncties op kantoren.

⁴De ironie lijkt iedereen te ontgaan dat zowel de personen binnen de groep, de links-culturelen, én de keiharde racisten dit idee allemaal zo goed als delen: "*de uitzondering die de regel bevestigt*". Dat de mensen die van deze groepen meer verwachten dan juist weer racist worden genoemd is een kers op een inmiddels flink grote ironische taart.

Als men dan tegen alle verwachtingen in toch probeert wat te bereiken zal het bij de eerste, danwel de honderdste poging zeer verleidelijk zijn om op te geven, en diens *conditie* de schuld te geven. Dit gevoel van falen versterkt dan weer de onrechtvaardigheid, waardoor men alleen nog maar oog heeft voor wraak op het systeem, en de wens voor compensatie. Men ziet niet meer wat men wel heeft, maar alleen nog wat men niet heeft. Door de narratief zien zij het systeem, dat hen zo verontschuldiging tegemoet komt, als de onderdrukker.

En dat is dus ook waar. Inderdaad is juist het systeem dat hen niet aan dezelfde eisen houdt als de andere groepen, juist het systeem dat de narratief van de onderdrukking in stand houdt om hun falen te vergoelijken, hetgene wat hen tegenhoudt zichzelf te verheffen. Zolang ze zich door een minderwaardigheidsgevoel – gevoed door links – aan de ene kant, en de afweer van de maatschappij aan de hand van de politieknuppel aan de andere kant, door het leven gerommeld laten worden, en zich niet richting de zelfbeschikking keren, zal deze strijd tegen de onrechtvaardigheid eindeloos voortduren.

— Felix Coperus, juni 2020